

LEES JE MOBIEL

Alsjeblieft!
Een gratis
fragment uit de
verhalenbundel
DraaiSTUK!

Lida Dijkstra

Schaduw van Toet

LUITINGH-SIJTHOFF

Synopsis

Anchesenamon (Amany) groeit op aan het hof van haar vader, farao Achnaton, in het oude Egypte. Ondanks de luxe van een mooi nieuw paleis en een leven vol parades en feesten is haar leven niet gemakkelijk. Haar familie heeft honger naar macht en haar vader maakt zich niet geliefd bij het volk. Amany heeft al vijf zusjes als ze er een halfbroertje bij krijgt: Toetanchamon, een zwak jongetje met een scheef voetje – de toekomstige farao van Egypte. Ze werpt zich op als zijn beschermer en leert hem alles wat hij moet weten om in leven te blijven.

Meisjesregen

Wel vijf overstromingen die een zwarte laag slib op de Nijloevers achterlieten, hadden plaatsgevonden sinds de verhuizing naar Achetaton.

De familie was gegroeid.

Nefertiti, de moeder der moeders, had nog drie kinderen gekregen:

Neferneferoeaton Tasherit

(dat laatste betekende de *jongere*),

Neferneferoere en

Setepenre.

Ze waren gemakkelijk, vond Amany.

Ze huilden niet veel,

want Maja de min stond altijd klaar met melk en lieve liedjes.

Er was een probleem.

Een lastig probleem.

Een groot probleem.

Het waren meisjes.

Alle drie.

‘Wat moeten we in Atonsnaam met al die meisjes,’ mopperde Achnaton tegen zijn raadgevers.

Eje knikte vol leedvermaak.

Tjonge, nou, wat waren de kansen op zes meisjes op een rij.

De helft van de helft van de helft van de helft van de helft van de helft, dus – reken, reken, reken –, een kans van één op honderd.

Amany luisterde op een afstandje.

Zij vond dat Eje zwak redeneerde.

De kans op een meisje was bij ieder nieuw kind opnieuw de helft.

Haar zus Meke had, toen ze met wat vriendinnen baadde in de Nijl, tussen het riet een jongetje gevonden, in een met pek bestreken biezen kistje. Na veel geruzie mocht ze hem houden,

maar gevonden jongetjes telden niet
mee voor de troon, vond de farao.
Amany hoorde overal in het paleis
fluisteren dat het vast de wraak
van Amon, Osiris of Hathor was.
Omdat ze waren afgeschaft
hadden ze voor straf een meisjesregen
over het paleis uitgestort.
Amany vond het een vreemde straf
en begreep niet waarom jongens
nu zoveel beter waren dan meisjes.
Jongens schreeuwden luider
en werden sneller smerig,
ze klommen hoger en vielen vaker,
maar verder was er niet veel verschil, toch?
Ze hadden ook twee benen,
twee armen, handen, ogen en oren,
rood bloed en zwart haar.
Raar.

Alles veranderde door de
dikke buik van Kiya,
de bijvrouw met haar eigen paleis.

Voortdurend gaf Kiya feesten en partijen, waar de farao graag naartoe ging. Ze organiseerde boottochtjes over de Nijl, soms bij nacht, met fakkellicht. De pretprinses, noemde Nefertiti haar, en dat was niet als compliment bedoeld. Nefertiti zelf was meer een regeerprinses. Ze hield zich bezig met het land, met het instrueren van de ambtenaren. Soms nam ze stiekem het regeren over als de farao zich niet goed voelde. Laatst nog, toen hij was gestoken door wel dertig wespen die op raadselachtige wijze tussen zijn kleren waren geraakt. Hij was bulterig als een wrattenzwijn en had zoveel pijn gehad dat hij zich niet aan het volk kon vertonen. ‘Tjonge, wat vervelend weer,’ zei Eje toen hij een geneesheer liet komen. Die schreef een zalfje voor en noemde de farao een taaie strijder, want – hoe afzichtelijk hij ook was – op zijn bed liggen wilde Achnaton niet.

Gelukkig was de farao weer beter
toen Kiya weeën kreeg.

Met een heel gevolg (ook de zes prinsesjes)
reisde hij af naar het noordelijke paleis
om in de ontvangsthal te wachten,
tussen muzikanten en dansers,
tussen tafels vol versnaperingen,
op de geboorte van...

– gefoeter uit een slaapkamer
(het muziekgroepje tokkelde harder op de
snaren)

– gekreun
(trompetten zetten tetterend in)

– gegil
(danseressen dwarrelden als slotact rond)

– stilte
(iedereen hield zijn adem in)

– gehuil
(gejuich! gelukwensen!)

Maja de min kwam ontroerd met
een in doeken gewikkeld bundeltje
de ontvangsthal in gelopen.
Met stramme knieën stond Achnaton op.
Nu zou je het hebben.
Aton nog an toe,
toch niet weer een dochter?
Hij sloeg de doek terug en zag...
EEN ZOON!

De farao wierp zijn armen in de lucht
en jubelde door de hal:
‘Een kind is ons geboren.
Een zoon is ons gegeven.
Later zal hij farao worden.
Groot zal zijn rijk zijn,
machtig zijn heerschappij.
Deze naam zal hij dragen:
Toetanchaton, want hij is het
Levend Evenbeeld van Aton!’

Om die verkreukelde doperwt
te vergelijken met de zonnegod
was toch werkelijk een belediging,
vond Eje, maar hij perste eruit:
‘Wat een geluk, majesteit.’
Amany zag Ejes kille kraalogen
en snapte ondertussen wel
hoe graag haar opa wilde regeren.
Dit jongetje stond dwars
op zijn pad naar de macht.
Op dat moment nam ze zich iets voor.
Ze liep naar het luid huilende
bundeltje op haar vaders arm.
‘Mag ik hem even zien?’ vroeg ze.
Dat mocht. Ze trok de doek
wat naar beneden, keek naar de
dichtgeknepen oogjes en het
trillende huigje van het jongetje,
teerder dan een kuiken uit een ei.
Met haar vinger aaide Amany zijn wang,
waardoor hij wat bedaarde.
Als een bliksemflits schoot haar
te binnen hoe ze eindelijk,

ein-de-lijk van belang kon zijn.
In stilte zwoer ze een eed.

*Ik zal op je passen en
tussen jou en je vijanden staan.
Ik zal je beschermen tegen
het luipaard, de schorpioen,
tegen priesters, bedienden, mijn moeder,
en het allerbelangrijkst: je opa.
Ik zal je schaduw zijn,
dag en nacht aan je zijde,
zelfs als je het niet weet.
Dat beloof ik.*

Ze gluurde schuin naar Eje,
die alweer op een slijmerig toontje
de waarheid ronddraaide als een tol.
‘Dag, Toet, ik ben je zus,’ zei ze,
en ze kustte de baby zacht.

Zacht als pap

Het werd een heel getouwtrek
waar het prinsenkind zou wonen,

bij zijn moeder of bij zijn vader.
Farao's wil was weliswaar wet,
maar Kiya onderhandelde stevig en
wong er een paar fijne privileges uit.
De nieuwe afspraak was dat ze
elke dag haar zoon in het hoofdpaleis
mocht gaan bezoeken,
dat ze daar in en uit mocht lopen,
wanneer dan ook, onaangekondigd.
Met tegenzin gaf de farao toe.
Dat zou wel weer een hoop herrie geven,
maar hij had geen keus.

Het viel mee met die herrie,
want voor Toet één jaar werd,
was zijn moeder verdwenen.
Zomaar op een ochtend
verscheen ze niet in het paleis.
Eerst lette niemand erop,
maar na drie dagen liet
de farao een koerier naar
het noordelijke paleis sturen om te
vragen of Kiya soms ziek was.

Haar kamer was op slot,
van binnenuit geblokkeerd.
Twee slaven hamerden een
paneel uit de houten deur
en betraden het vrouwenvertrek.
Kiya lag als een kapotte lappenpop
op haar bed, met haar ogen wijd open.
In de hoek van haar kamer
lag een kleverige knuppel
waarop haren zaten geplakt.
Nefertiti zweeg en boog haar
slanke nek bescheiden toen
Eje het slechte nieuws bracht.
De farao trok zich een week terug
om te rouwen om zijn liefste Kiya.
Toen vond Nefertiti het genoeg.
‘Majesteit, voor nummer twee moet
een graf en balseming worden geregeld.
Staat u mij toe u te helpen.’
‘Dank je, lieve,’ zei de farao.
‘Het regeren is al lastig genoeg.’
Raar, dacht Amany later weleens,
hoe snel haar vader Kiya vergat.

Haar naam werd nooit meer genoemd
en weggehakt van stenen muren.
Haar graf werd nergens gevonden.
Het leek of ze nooit had bestaan.
Behalve dan dat Toet er nu was.
Kleine Toetanchaton.
Scheve Toetanchaton,
met zijn zielige, kromme voetje.
‘Hij zal nooit goed kunnen lopen,’
zei de heelmeeester tegen de farao.
‘Kunt u het verhelpen?’ vroeg Achnaton.
‘Misschien,’ zei de heelmeeester,
maar Amany las de leugenachtige
paniek van zijn gezicht.

De eerste jaren van zijn leven leek Toet
weinig last van zijn voetje te hebben.
Hij werd rondgedragen, kreeg
stoeltjes op maat en krukke later
rond, steunend op dure stokken
met snijwerk en goudbeslag.
Als je iets van jongs af aan gewend bent,
vind je het normaal, dacht Amany.

Omdat ze vriendelijk voor hem was,
hobbelde Toet altijd achter haar aan.
Hoewel ze acht jaar ouder was,
had ze veel geduld met hem.
Ze kon beter met hem overweg
dan met haar ouders of oudere zussen.
Meketaton bijvoorbeeld was
sinds kort onuitstaanbaar, omdat
haar vader ook met haar was getrouwd.
Vaak probeerde Amany de gekte
aan het hof te ontlopen.
De priesters van Amon-Ra
konden de farao niet luchten of zien.
Het volk moest een deel van zijn oogst
afstaan als belasting, en haatte
de farao omdat het honger leed.
Overal in het land braken ruzies uit,
tussen boeren en belastinginners,
tussen soldaten en hun meerderen.
Nog tweemaal ontsnapte de farao
 rakelings aan de dood.
Eenmaal viel een blok graniet

uit de kroonlijst van een tempel
die hij voor Aton liet bouwen.
Bam! Vlak voor zijn voeten.
Het scheelde maar een haartje!
‘Wat een onfortuinlijk ongeluk,’ zei Eje,
die op veilige afstand van de farao liep.
Een andere keer liep het wiel vast van
de strijdswagen waarin de farao zat.
Achnaton vloog door de lucht en
kwam vijf meter verder neer,
boven op de gezette menner.
Die brak zijn armen en een been,
maar de farao bleef ongedeerd en
gaf dezelfde avond nog een
drink- en vreetfeest, terwijl het volk
de laatste stoffige korrels uit silo’s veegde
omdat de krakende droogte aanhield.
De roep om de farao af te zetten
klonk luider dan getrompetter door de
straten.
Vaak vluchtte Amany de stille kamer
van de schrijver in, ook als hij er niet was.
Ze mocht altijd zijn spullen gebruiken.

Prinses zijn had ook voordelen.
Toet was weer meegehobbeld.
‘Goed kijken, kuikentje,’ zei Amany
toen ze haar schrijven oefende
terwijl haar broertje toekeek.
Toet pruttelde wat eigen woordjes
en speelde met zijn paardje.

Godenwoorden

‘De woorden die we spreken, kunnen we
ook opschrijven, Toet. Dan kan iemand
naar ons luisteren als we er zelf niet bij
zijn.

Dat schrijven is uitgevonden door de god
Thoth. Daarom heten onze tekens *medu
netjer*, godenwoorden.

Die taal zie je overal in Egypte op de muren
van tempels en tombes.

De tekens kun je ook met inkt schilderen
op papyrus. Er zijn meer dan duizend
verschillende.

Ik vind ze prachtig, die tekeningetjes van

mannen en vrouwen die iets doen, dieren, lichaamsdelen, plantjes, mandjes, kronen, staven.

Soms stellen de plaatjes een voorwerp voor, maar meestal staan ze voor een klank.

Een zonnetje betekent ‘zon’, maar met een paar andere tekens staat er ‘licht’.

Je schrijft van rechts naar links, en van boven naar beneden, en het is de kunst het zo mooi mogelijk te doen.

Natuurlijk zijn er veel meer talen en tekens in de wereld.

Ik zou graag nog eens spijkerschrift van Mesopotamië willen leren.

Dat is een handige taal voor ambtenaren. Je drukt de tekens met een hoekig houtje in een kleitablet. De priesters gebruiken trouwens liever snelle, rommelige kronkeltekentjes die afgeleid zijn van de godenwoorden.

Zal ik je een mooi woord leren, Toet?

Wacht, ik pak mijn schrijfplankje.

Als ik een rietstengel, een broodje,

een stroompje, een cirkel, een kuiken
tussen broodjes, een Anch-teken en een
waterstroompje teken, wat staat er dan?
Precies, Toet, je geboortenaam!’

Om wat rust te vinden
ging Amany ook graag naar
de beeldhouwer in zijn studio.
Toetmoses maakte veel beelden
in opdracht van de farao,
in een stijl die brak met alle tradities.
‘De *Amarna-stijl* is anders,
mijn beelden zijn echter dan echt,
ze bootsen de natuur eerlijk na.
Je vader krijgt niet langer
twee dezelfde voeten, maar
een linker- en een rechtervoet!
Waarom?
Omdat hij die heeft!’
riep hij Amany toe tussen het
tikketik van het beitelen door.
Amany keek kritisch naar het beeld
van haar vader. Dikke dijen,

brede heupen en een blubberbuikje.
Zo zag de farao er misschien wel uit,
maar vroeger was hij slank en dun
gemaakt door beeldhouwers,
met identieke voeten en een
ideaal gezicht als van een god.
Zou haar vader heus als langnek
met rimpels te kijk willen staan?
‘Je kijkt er nu wat gek tegenaan,’
zei Toetmoses, ‘maar stel je voor
dat het beeld straks heel hoog
op een podium of sokkel staat.
Dan doet het perspectief zijn werk.
Het wordt sereen en statig, heus.’
‘Weet mijn vader hiervan?’ vroeg Amany.
‘Hij heeft het bedacht!’ riep Toetmoses.
‘Zal ik hierna jouw beeld maken?’
Zeker met zo’n uitgerekt hoofd
en puistjes op mijn gezicht, dacht Amany,
en ze zei: ‘Nee, bedankt.’ ●

Vond je dit fragment leuk?
Lees dan het hele boek
en leen het bij de bieb!

Wil je liever een ander
fragment proberen? Lees
de andere fragmenten via
jeugdbibliotheek.nl/stuk

Colofon

©2022 De Leescoalitie, Lida Dijkstra en Luitingh-Sijthoff

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.leesstuk.nl